

Hatidza HADZİOSMANOVİĆ *

Sayın Baylar ve Bayanlar,

Benim adım Hatidza Hadziosmanovic. Dağlık Avrupa Balkan Yarımadasında bulunan güzel bir ülke olan Bosna Hersek Anayasa Mahkemesi'nin Başkanıyım. Anayasa Mahkemesi'nin Başkan Yardımcısı, Bn. Valerija Galic ve Anayasa Mahkemesi'nin Kıdemli Yasal Danışmanı, Bn. Sevima Sali-Terzic, bu resmi ziyaret esnasında bana eşlik ediyorlar. Bosna Hersek Anayasa Mahkemesi, burada benimle birlikte olan meslektaşlarım adına ve kendi adıma, sizi en içten saygılarımla selamlamaktan ve size sağlık ve huzur dilemekten onur duymaktayım.

Öncelikle, bizi bu büyük toplantıya davet ettiği için nazik ev sahibimize olan şükranlarımı ifade etmeme ve Türk Anayasa Mahkemesi'nin 45. Yıldönümü vesilesiyle tüm kalbimle sizi tebrik etmeme izin veriniz.

Aynı zamanda, bu toplantının tüm katılımcılarına, özellikle de "Evrensel Barış ve Medeniyetler Buluşması" konusunda kendi konuşmalarını sunarak, bireysel ve genel olarak Avrupa ülkelerinin hukuk anlayışıyla, geleneksel, yerleşik ve ortak yönleriyle genel Avrupa içtihadını anlamamızı geliştirecek olanlara teşekkür etmek isterim.

Tüm bunlar her bir vatandaşın ve tüm insanların temel hak ve özgürlüklerinin korunmasını amaçlamaktadır ve bu da sadece her ülkede hukukun üstünlüğüne ve gerçeğe kesin bağlılık gösterilirse mümkündür. Akli düşünceye göre bir yalanın gerçeğe dönüşeceğini savunan hiçbir diyalektik yöntem yoktur. Gerçeğin ve adaletin, tıpkı bir cesedin yüzeye yükselmesi gibi ortaya çıkma yolları vardır. Bu

* Bosna Hersek Anayasa Mahkemesi Başkanı

hepimizin amaçladığı bir şeydir. *Ultra posse nemo obligatur* (Herkes ancak elinden geleni yapabilir), Fakat her birimiz kendi ülkelerinde ve bütün Avrupa topraklarında, temel normlar ve Anayasal prensipler arasında mümkün olan en yüksek uyumu sağlamak için çabalamalıyız.

Bosna Hersek Anayasası, 1995'te Dayton'da imzalanmış olan Bosna Hersek'te Barış için Genel Çerçeve Anlaşmasına 4. Ek şeklinde yapılmış bir Anayasa'dır. Avrupa İnsan Hakları ve Temel Özgürlüklerin Korunması Sözleşmesi, ek protokollerle (1., 4., 6., 11., 12. ve 13.) bu Anayasa'nın ayrılmaz bir parçasıdır. Ve Bosna Hersek hukukuna üstündür. Bütün bunları dikkate alarak, Bosna Hersek doğrudan Avrupa hukukuna ve Strasbourg'daki Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne bağlıdır.

Bu hususta özel hiçbir şey söylemek istemiyorum. Fakat sürekli olarak, hem medeni hem ceza hukuku alanında iç hukuka nüfuz etmiş olan insan hakları ve temel özgürlüklerin korunması konusunda, Bosna Hersek'in bu Mahkemenin içtihadının çekirdeğini oldukça çok kullandığı muhakkaktır. İç hukukumuzun temelini (Mecelle denilen) 1830 tarihli Türk Medeni Kanunu ve 1811 tarihli Avusturya Medeni Kanunu oluşturmaktadır. Sadece soyut değil, aynı zamanda anayasal dava denilen geniş kapsamlı, son temyiz incelemesini de içeren geniş bir yargı yetkisine sahip olduğumuzdan buna uygun davranmak zorundayız. Bu tavırda hareket etmek zorundayız. Çünkü sadece soyut değil aynı zamanda tabiat gereği olan yani temyizle ilgili ve geniş ölçüde sözde Anayasal dava anlamına gelen çok geniş bir yargılama alanına sahip bulunmaktayız.

Bosna Hersek'te sadece ortak insan hakları ihlalleriyle değil, 1992'den 1995'e kadar olan süreçte Bosna Hersek'teki savaş süresince işlenmiş olan suçların hem maddi hem de manevi sonuçlarıyla karşı karşıya kalmaktayız. 26 Şubat 2007'de Lahey Avrupa Adalet Divanı, Bosna Hersek'in davasında bir karara vardı. Sadece taleplerimizi kısmen karşıladığı için Bosna Hersek bu karardan hoşnut değildir. Ne var ki, bu karar 1995 Temmuz'unda Srebrenica şehrinde Boşnak nüfusuna karşı suç işlendiğini (8.000'den fazla, 9.000'den az insan öldürüldü) ve de o suçları işleyen grubu saptadı. Bu yüzdendir ki, aynı başlıklı çalışmasında Alman filozof ve nöropsikiyatrist Karl Jaspers tarafından incelenen "suçluluk sorunu" konusu bana göre, yine de yeterli derecede açıklanamamıştır. Ben, "Tractatus"da yer alan metafizik çalışmalarında, "ifade edilemez"

terimini bulmuş olan Avusturyalı filozof Ludwig Wittgenstein'in görüşüne daha fazla katılıyorum. Savaş suçlarına gelince, kurbanın acısı gerçekten sözle anlatılamaz bir şeydir ve suç işleyenin eylemleri ve suçluluğu da öyledir.

Ve nihayet, ben ateizmi, agnostisizmi ve hatta nihilizmi anlıyorum ve onlara saygı duyuyorum, fakat eski hayatın kabullerine-*Eros*, *Theos* ve *Deos* (aşk, inanç ve Tanrı) riayet ederim. Böylelikle, zorlu yolumuzda hepimize yardım etmesi için aziz Allah'a dua ediyorum.

(Dünya yok olsa bile adaletin gerçekleşmesine izin ver!)